

مجموعه سنون

از

جمعیت علمیه عثمانیه

برنجی پنه

ماه رمضان

نومرو ۱

استانبول

یکی جامع جوارهند واقع چیچک بازارنده جمعیت علمیه عثمانیه
مطبعه سنده طبع اولمشدر

۱۲۷۹

کورینوب حتی بر رسام بونک رسحنی الهرق بعض ذراته
ارائه ایلد کده کورنلر رسامک بو عالمده هیچ برشی بوله میبوده
بونک رسمنه امک صرف ایلمسنده هیچ بر معنا ویره مدیلر .

فقط مذکور رسامک شوزحتی اختیار ایلمسی نابجاولدیغی
بعده اکلاشلدی شویله که بوندن تقریبا طقسان بش سند مقدم
جس وات نامنده بر ذات مذکور مودلک تعمیریه مشغول اولدیغی
صره ده کندوسنک علوم ریاضیه و حکمت طبیعیه ده اولان
معلوماتنی اکا تطبیق ایدرک فی زماننا هذا کرک تاره ده وکرک
روی دریاده مشاهده ایلد یکر واپور ماکنه لرینی اختراع
ایتمش اولدیغندن اولوقتدن برومز بور کوچک مودل انظار عامده
جس واتک قوه عقلیه سنک مسکنی عد اولدرق "مهرمنیرکی
کسب اشتهار ایلمشدر . اشته بویله ناچیز وحقیر
کورینان اشیانک قیمتی علم واسطه سیله کسب ترقی
واعتبار ایدر .

(محمد سعید)

خواجه در مکتب شریفه شاهانه

(مدخل علم ژئولوژی)

کیما

(اجسام بسیطه غیر معدنیه بیاننده در) (مابعد)

عادی مطبخ طوزی جسم مرکب اولوب ایکی عنصردن
عبارتدر که ایکبسی دخی حال انفرادده انسانه کوره مضر

ومهاك بر زهر در . فقط تركيب ايلدكلى ملح انسانه
نمر تبه لا زم ولذيد بر يوك نعمت اولديغى بياندن مستغيدر .
سالف الذكر قوه جاذبه كيميويه يعنى مناسبت كيميويه
كافه اجسامده موجود اولوب بلكه هيچ بر جسم بوقدر كه
اجسام سائر ايله بعض مرتبه مناسبت كيميويه سى اوليه
لكن بعض اسباب مانعه مناسبت كيميويه نك تاثيرينه
خلل ايراث ايلديكندن هر جسم هر حال ومخلده يكد يكريله
اتحاد وامتزاج يده مز .

قينار صويك ايچنه بر كرج طاشى پارچه سى وضع
اولنسه صوايله مناسبت كيميويه سى اوليوب يا خود
غايث جزئى اولديغندن و برده اجزاسى بيننده قوه جاذبه
بولنديغندن تحلل ايلز . لكّن سر كه ايچنه قونلسه انكاه
مناسبت كيميويه سى زياده اولغله تدرجه تحلل ايلز .
فقط كرج طاشى پارچه سى غبار هيئتده اولديغى حالده
قوه جاذبه جزؤ فرديه سى تقليل اولنه جغنه بناء بك
سهولتله تحلل ايله جكي درگارد در . والحاصل سر كه يرينه
تيزاب و يا خود زاج ياغى استعمال اولنسه اشو حامض لك كرج
طاشيله مناسبت كيميويه لرى زياده اولديغندن حجر مذكورى
در حال تحليل ايدر . تحليل ايدن مابع صو و سر كه وزاج ياغى
وتيزاب وامثالى مابعاته بو وجهله محال تسميه اولنور .

حرارت مناسبت كيميويه نك قوتنى بعض احواله كوره
تزيد و يا تقليل ايلز . مثلا بر مابعد منحل اوله بيلان
جسمى مابع مذكور صبحاق اولدقده دهاقولاي وتيز تحليل

ایدوب مثلاً شاب صجاق صوده دها زیادہ اریر . فقط بعضاً
قاورلمش کرچ صجاق صوده بالعکس پک از منحل اولوب تبرد
ایلدکده کاملاً منحل اولور .

اجسامک اجزای اصلیه لریک طبایعی و مناسبات کیمیویه سی
درجات مختلفه اوزره بولندیغندن مواد کیمیویه نک بری
برینه تأثیرنده حادثات واقعہ متنوع اولوب قوت مناسبت
زیاده اولان جسملر اولکی ترکیلرینی بوزهرق یکیدن بشته
ترکیب احداث ایدرلر . اولکی امتزاجی ترک ایلدیکندن بشقه
ترکیبی ترجیح ایتدیرن قوته قوه جاذبه کیمیویه مرجحه
تسمیه اولور . اشیوکیفیتک تفهیمی ایچون زیرده برقاچ مثال
ایراد اولندی

ایرلانده جزیره سنده واقع نحاس معدنلری مغاره لردن
برنده عمله تیمورکورکلرینی اتفاقاً اوراده براغوب محل مذکورده
ایسه برکوچک نحاس منبعی بولندیغندن مذکور
کورکلر برمدت قالدقدن صکره نحاسه منقلب اولمش کبی
اوزرلری باقرقابلو بولمشدر .

بو حال معلوم و مشهود اولدقده بشیوز طونله مقداری
تیمورمحل مذکورده برسته ترک اولوب بومدته تیمور مزبورتحلل
ایدرک کلی نحاس حاصل اولمشدر . بوکیفیتک سببی شووجهله
فهم اولورکه ذکر اولنان منبعده بولنان نحاس عنصر حالنده
اولیوب حامض کبریت تسمیه اولنان زاج یاغیله مرکب اولدیغی
حالده صوده محلول بولوب لکن حامض مذکورک تیمور ایله اولان
مناسبت کیمیویه سی نچاسدن زیاده اولدیغندن تیمور ایله ترکیبی

ترجیح ایلمکله انکله ترکیب احداث ایتک ایچسون حاوی اولدیغی
نحاسی ترک ایلمکه مجبور اولور . یعنی باقر هیئت اسلیده سیله ظهوره
کلوب تیمور دخی مابعدده منخل اولدوق باقرک یرینه قائم اولور .
بو مثالده بر جسم مرکب بر جسم بسیط ایله تکلل ایتش یعنی
صوده منخل ملح کبریت نحاس که قبرس طاشیدر جسم بسیط
بولنان حدیدک واسطه سیله متکلل بولنش اولغله بوکالعت وسبب
اولان قوته قوه جاذبه مرکب ججه بسیط واکر بری بری اوزرینه
تأثیر ایدن جسملرک ایکسیده مرکب اولور ایسه اولزمان قوه
مذکوره قوه جاذبه مرکب ججه مضاعفه اطلاق اولنور . اجسام
غازیه دیو تأثیر حرارتله دائمهاوا هیئتده بولنان اجسامده اطلاق
اولنور . معلوم اوله که غازات ایله مواد بخاریه بیننده فرق اولوب
شویله که مواد بخاریه دن حرارت موجوده زایل اولسه حالت
اولیرینه رجعت یعنی مقدملری صلب ایسدر تصلب واکر مایع
ایسدر تبریده تمیع ایدرلر . مثلاً صووجیوه وکوکرد و سائر حرارت
ایله تبخیر ایدوب صووجیوه برودت ایله یکیدن مایع و کبریت
دخی صلب اولدیغی جله تک معلومیدر . لکن غاز تسمیه قلنان
اجسامده بویله اولیوب حرارتله مناسبلری زیاده اولغله
اجسام مواد بخاریه تضییق ویا برودت ایله تبدیل حالت ایتمز .
اجسام غازییه بسیطه تک جله سی شفاف واکثریسی هوای
نسیمی کبی رنگسزدر . قشر ارضک داخل بولنان محوف
محللاری غازات ایله مملو ودرین محللارنده دخی موجود اولوب
بعضاً خارج قشره صعود و بعضاً دخی دهشتاو حالات ایله
خروج ایلر . شویله که بعض حرکت ارضده یرمنشقی اولوب

شقوق حاصله دن ظهور ایدر . وولقانلردن دخی خلی
غازات شدتله متصاعد اولور .

ومیاه معدنیه ده وطاش کوری معدنده غازات کثیره
بولور . اجسام غازیه یکدیگریله بالامتزاج ترکیبات
عذیده احداث ایدرلر ایسه ده بونلرک ذکر وییاندن
صرف نظرله فقط ترکیب ایتدکلی صوایله هوای نسیمیک
تعریف وییانیله اکتفا اولمشدر . (اوجخی فصله مراجعت اولنه)
اشبو مقاله نك اولنده بسط و تعداد اولدیخی اوزره علم
رئولوژیده اهمیتلری اولان اجسام عنصریه نك عددی
اون التیه بالغ اولوب بونلردن برنجیسی مولدالموضه دینلان
جسم غازیدرکه جمله اجسامدن زیاده قشرارضك ترکیبده
مدخلی واردر . عنصر مذکور کافه عنصرایله امتزاج واتحاد
ایله ییلدیکی جهتله صوده وهوای نسیمیه دخی بولور .

اگرچه قشر ارضك یوزده اللبسی (قوملراکثریاسیلیسدر)
سیلیس تعبیر اولنان جسمدن عبارت ایسه ده جسم مزبور بسیط
اولیوب کندودخی مولدالموضه نك سیلیسیوم دینلان
جسم بسیط ایله ترکیبندن عبارت و ترکیب مذکور یوزده الی
غاز مولدالموضه بی مشتملدر . اشبو جسم غازی بسیط
حیواناتک تنسمه واجسام محترقه نك احتراقنه و نباتاتک
نشوونمسانه مقتضی اولدیغندن مقدا هوای حیاتی
وهوای ناری اسملریله معروف ایدی .

مولدالموضه بی حاری بریوجك شبشه ویا بر فانوس درونه
حلزون بوکلمش و اوچی براز قزدربلش ویا خود اوجنه برینار

قاو پار جه سی قونمش بر تیمورتل وضع اولند قدده شرارات لامعه پیدا ایدرک کلیاً مشعل و محترق اولور . و حاصل اولان جسمیه حمض جدید تسمیه اولنور . غاز مذکور دن صکره کثرت و اهمیتی در کار اولان جسم بسط مولد المأ اولوب بودخی طبیعته پک چوق اجسام ایله مرکب بولنور و صویک ترکیبته داخل اولمعه بعض احوال کیمیویه ایله صوباً تحلیل استحصال اولنور . اشبو عنصر غاز اولوب زک و لذت دن عارید و رو غایت مشعل و تنسم و اشتعاله غیر صالح و بوکالیدیجی و اجسامک اخفیدر . و بوکالینا باون اعمانده استعمال اولنور . و مولد الموضه ایله خلط اولنوب بر شمع و یا برینار کاغذ کبی بر مشعل نسته ایله تماسه کتورلد کده شدتله پاطلیوب دروننده بولندیغی شبدی پاره پاره ایدر . و غاز مذکور اشعال اولند قدده حاصل اولان شعله پک ضعیف ضیالی ایسه ده حرارتی غایت شدید اولوب صعب الذبان اولان اجسامی سهولته اذابه ایدر .

فرانسه کیمیا کرلزدن دوروزیه جزئی مقدار مولد المائی تنسم المش اولدیغدن نفخ ایلرایکن اغزینه قریب محله بر شمع بولنوب غاز مذکور اغزنده پاطلامش و کند بسی دخی بر سدید جه رعشه حس المش اولدیغی روایت اولنور . مولد المأ قشرارضده واقع کک طبیعی و کک عملی منفذاردن اکثریا غازات سامره ایله مخلوط اوله رق متصاعد اولور و علی الخصوص کور و طوز معدنلر دن ظهور ایدر .

ممالک چینده متعدد جبالک ذروه زنده کیجه لری علور ویت اولنوب بعض بنسده ضیا زیاده اولسیله اطراف و اکثافی اضائه ایلر

بو کیفیت غاز و ولد المائک اشتعالندن نشأت ایدر . وینه ممالک
مذکوره ده پک چوق طوز معدناری و طوزلی منبعار وارد رکه
ایچلرندن اشبوغاز مشتلاً خروج و حتی شدت و سرعت
فوران ایلدیگدن رعد کبی صدا و یرک ظهور ایدر . و بعض
محلارده شعله مذکوره تدارک و استعمالی ایچون مخصوص
قیول حفر اول نور .

او چنجی عنصر ازوت نام دیگر هوای مماتی اولوب قشر ارضک
ترکیبده مدخلی جزئیدر . لکن هوای نسیمیده کثرت اوزره
بولند یغندن انک بختنده ذکر اول نور . اشبوغاز رنگسز و تنسم
و احتراقه غیر صالحدر . اجسام عنصریه دن در دنجیسی قاربون
یعنی فحم اولوب بو غایت مبذول بر جسم ایسه ده خالصی پک نادر در .
کاملاً مواد اجنبیه دن ناری اولوب زیاده سخت و کثیف اولان
قاربون جمله نک معلومی اولان الماسدر . بو کامینی بعض کسان
کوری الماسه قلب و تمویل ایتمک چالیشوب هندستان و امریقا
معدنلرنده چقان الماسلره مشابه الماس اعمال ایلک املنه دوشمشلر
ایدی . جسم قاربون اجسام سائره ایله ترکیبات حاصل ایدرک
طبیعتده پک مبذول بول نور . و حاصلات ارضیه ده ترکیبات
مذکوره نک مدخلی چوقدر . وقاربون خالصک یعنی جوهر الماسک
قلت و ندرتی امور مستغربه دن اولوب اجسام بسطه سائره دن
بعضه سنک ندرتی کبیدر . مثلاً تیمور معادن پک مبذول و قشر
ارضک عبارت اولدیغی احجارک اکثریسی جزئی و یا کلی تیموری
حاوی ایسه ده طبیعی اولدق حدید خالص پک نادر در .
عنصر کو کرد جمله نک معلومی اولدیغی وجهله صاری

رنکالی و مشتعل و غایت منکسر بر ماده در . و بر کدی
 پوستیه دلك اولنسه بر رايحه مخصوصه حاصل ايدوب
 الكترىق منى اظهار ايدر . و احتراقنده عاوى مائى
 و يا خود حرارتنه كوره بياض اولوب طوماني كسكين و بعض
 مرتبه كوزه سؤ تأثيرى اولور . امرىقا و لقانلرنده واقع
 كبريت معدنلرنده ادخنه كبريتنه عمليه ضعيف بصرايراث
 ايلديكى مجربدر . و باغ و باغچه لره و اراضى مزرعهديه تاثيرات
 مضره سى دركار اولديغندن سچايا جزيره سنده كليلو
 كو كرد معدنى اولوب مخصوص فروزنده تصفيه اولندرق
 طومانلرى اطرافى و اكنافه منشروباغ و باغچه لره تاثير ايله چكندن
 فابريقه لرك انجىق خالى محللرده و هيچ اولمز ايسه باغ
 و باغچه لردن لا اقل بر ميل مسافده انشا اولمىسى حقنده
 نظام مخصوص وضع اولمىشدر . حرارت شمس ايله
 كو كرده بر رايحه حاصل اولديغندن معدنلردن چيقوب
 انبارلره وضع اولمىشه قدر پيدا اولان رايحه نك ييله
 عمليه ضررى واردر . بر چوملك دروننده اذابه اولمىش
 اولان كو كرد تبردنده منظم شكلده قرستالانور . و مانع حالنده
 برقاج دقيقه طوتيلوب صكره صويه القا اولنسه كندوسنه
 بر يومشاقلىق و الاستيتميت كلور . كو كرد و لقانلرده بولنوب
 حالا مشتعل و لقانلردن بياض طومان هيئتنده قولومبيا
 ملىكتنده واقع پوراچه نام و لقانده شول مرتبه ادخنه سى
 ظهور ايدركه بوندن اطراف و لقانده حاصل اولان توز بانگرام
 ايكي اوج قدم عمقنده بر كو كرد طبقه سى حاصل و تشكيل

ایله شد در . حتی اولجواره براغاج پارچد سی وضع اولنسه
بر قاج کون ظرفنده کوکرد قرستالدریله مستور اولور . کوکرد
معدنلری کره ارضک بش قطعده سنده دخی محال عدیده ده
بولور ایسده جلد سی خالص دکلدر . حتی بعضاً دخی معادن
متوعه ایله مختلط اولدرق بولور . واوروپا قاپلیجدرنده وروسده
وعلی الخصوص اسلانده جزیره سنده و سائر محالک میاه
معدنیه سنده کاه خالص وکاه مولدالما ایله مخلوط اولدرق
تصادف اولور . دکن صوینده دخی کوکرد واریسده
خالص اولیوب بودخی مواد سائر ایله مخلوطدر . معلوم
اوله که اشبو عنصریالکزن احجار و معدنیاته مخصوص اولیوب
نباتات و حیواناتده دخی بولور . مثلاً طورپ و شلفام
جفسندن اولان نباتلرده و مواد حیوانیدن یورطه و سائرده
کوکرد اولدیغی بالتجربه ثابتدر .

اجسام بسیطدن بری دخی قلور اولوب یشیه قریب
صاری رنگلی و کریه رایسده لو ولذتی کندیسند مخصوص
وتنسم و اشتعاله غیر صالح برغازدر . اشبو عنصرک
طبیعتده خالصه هیچ تصادف اولیوب مواد سائر ایله مختلط
اولدرق بولور . ترکیباتنک دخی علم ژیولوژیده اهمیتی
درکاردر . مولدالما ایله امتزاج ایدوب حامض قلور مولدالما یی
وسودیوم ایله دخی عادی مطبخ طوزینی احداث ایلر .

غاز قلور تنفس اولنسه صدوری تضییق ایدرک شدید
براو کسورکی موجب وزیاده جه تنفس اولنور ایسه هلاکی
مستوجب اولور و مواد مایه حیوانیه نک لونلری کلیاً محو و ازله ایدر

وغاز مذکورك خاصه لرندن بری دخی اجسام معدنیه دن
 بعضیسنی اینجه لوحه اوله رق تماس ایلدکده اشعال ایلکدر .
 کیمیا کرلر قلوری ایکی هیئتده یعنی مایع وغازی اوله رق حاصل
 ایدر لر . جسم بسیط فلیور هـنوز بالعمیل خالص اوله رق حاصل
 اولنه مامش اولوب فقط مواد سائره ایله احداث ایلدیکی
 مرکبات خاصه لرندن استدلال و قیاس اولدیغنه کوره قلور
 و بعض عناصر ایله مشابه اولدیغی مسلمدر . طبیعتده
 فالسیوم نام جسم بسیط ایله ممزوج اولدیغی حالده بشل وکوکز
 رنکده شفاف و مکعب شکلنده قرستاللمش تصادفی ایدر که
 حجر قلوری اسمیله معروفدر . اشبوفلیور مولدالمجوضه ایله
 امتزاج ایتیب مولد الماؤ ذکر اولدیغی اوزره اجسام عنصریه دن
 بعضیلر ایله دخی مرکبات احداث ایلر و مولد الماؤ ایله احداث ایلدیکی
 حامضه حامض فلیور مولد الماؤی تسمیه قلدور . عنصر فوسفور
 خالص اولدیغی حالده رنگسز و شفاف ولتدن عاری و قوقوسی
 صار مسق قوقوسنه شبیه بر جسم صلب اولوب صلابتی
 بال موئندن زیاده جدددر . وحتی سهولتله کسبله ییلوب کسبلدیکی
 محلده جلا سی عینی بال مومی جلا سته بکرر . وقراتلق بر محلده
 لمعان ایلر . وهوایه ترک اولندقدده مولدالمجوضه یی جذب ایدوب
 کندوسندن بریاض دخان چیقارق جزئی تسخین اولنسه آتش
 آلوب ینار و حامض فوسفوره منقلب اولور .
 اکا بناء صودروننده ویا مولدالمجوضه سز بر هوا دروننده
 حفظ اولنور .
 (ادهم)

ناظر تجارت و معارف عمومی